

PRATARMĖ

Į rankas skaitytojui atiduodamas vienuoliktas 2004 metais pradėto leisti tęstinio mokslo darbų leidinio tomas. Anksčiau vadintas „Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka“, nuo 2022 metų leidinys Bibliotekos mokslo tarybos sprendimu gavo naują pavadinimą – „LMA Vrublevskių bibliotekos darbai“, geriau atitinkantį jo pobūdį bei paskirtį: skelbti knygotyros, bibliotekininkystės, bibliografijos, kultūros, literatūros ir meno istorijos, dokumentų restauravimo tyrimus, mokslo sklaidos, raštijos paminklų ir mokslo šaltinių publikacijas.

Tomą į viešumą lydėjo atnaujintos sudėties redaktorių kolegija. Ją papildė žinomi mokslininkai, Lietuvos raštijos paveldo tyrėjai, kultūros istorikai ir senųjų kalbų specialistai: dr. Gita Drungilienė, prof. habil. dr. Aleksandras Gruša ir doc. habil. dr. Ilja Lemeškinas. Redakcinė kolegija už darbą nuoširdžiai dėkoja buvusiam savo nariui, Baltarusijos nacionalinės bibliotekos direktoriaus pavaduotojui dr. Aleksandruui Sušai. Jo ir kitų baltarusių mokslininkų, kultūros bei meno kūrėjų pastangomis Pranciškaus Skorinos vardas 2017–2020 metais pasaulyje skambėjo ypač garsiai.

Šiomet pirmojo Lietuvos leidėjo vardas buvo pagerbtas Vilniuje ir Prahoje, o šis tomas skirtas Pranciškaus Skorinos metams paminėti. Prieš penkis šimtmečius Vilniuje buvo įkurta pirmoji Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės spaustuvė. Joje 1522-aisiais P. Skorina išleido *Mažąją kelionių knygelę*. Ta proga Lietuvos Respublikos Seimas 2022-uosius Lietuvoje paskelbė Pranciškaus Skorinos metais. Šią jubiliejinę datą su kitomis mokslo bei kultūros institucijomis aktyviai paminėjo ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka.

Leidinyi pradėdamas įžanginiu Bibliotekos direktoriaus dr. Sigitto Narbuto pranešimu „Pranciškus Skorina, *Mažoji kelionių knygelė* ir mes“, skaitytu 2022 m. gegužės 10 d. Vilniaus rotušėje vykusiame minėjime. Pranešimo tekstas skelbiamas ir anglų kalba.

Su Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros, mediotyros ir leidybos tyrimų katedra Biblioteka šiemet surengė tarptautinę mokslo konferenciją „Pranciškus Skorina ir Renesanso knygos kultūra“. Šis mokslo renginys vyko 2022 m. rugsėjo 22–23 d. Lietuvos mokslų akademijoje. Apie tai pasakoja dr. Rima Cicėnienė šio leidinio skiltyje „2022-ieji – Pranciškaus Skorinos metai“. Čia taip pat skelbiama ir dr. Almos Braziūnienės recenzija „Ką sako Pranciškaus Skorinos portretas“, pateikianti originalių įžvalgų apie šiais jubiliejiniais metais lietuvių kalba pasirodžiusią Iljos Lemeškino monografiją *Pranciškaus Skorinos portretas*. Veikalą iš rusų kalbos išvertė Irena Miškinienė, o išleido Lietuvių kalbos institutas ir Prahos lingvistų būrelis (spausdino „Petro ofsetas“). Toliau dr. Kotryna Rekašiūtė aptaria 2022 m.

rugsėjo 12–19 d. Prahoje vykusią pirmąją tarptautinę mokyklą „Gydytojas, leidėjas ir sodininkas. 500 metų nuo P. Skorinos veiklos perkėlimo iš Prahos į Vilnių“. Ją surengė Karolio universitetas (*Univerzita Karlova*) su partneriais: Lietuvių kalbos institutu, Čekijos nacionaline biblioteka, Prahos lingvistų būreliu, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetu ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka.

Šiame „Darbų“ tome spausdinami septyni moksliniai straipsniai. Pirmuoju iš jų, pavadintu „Tėve mūsų“ Rytų Prūsijos lietuviškuose raštuose nuo Mažvydo iki Vilento“, kalbininkas dr. Artūras Judžentis tęsia filologinius XVI a. tekstų tyrimus, skelbtus ankstesniuose (devintame ir dešimtame) leidinio tomuose. Klasikinės filologijos specialistė Rasa Marija Šileikienė straipsnyje „Henriko Valua išrinkimo Abiejų Tautų Respublikos valdovu vaizdavimas lotyniškoje prancūzų poezijoje: „J. de La Gessée“ *Henriada* ir jos autorius“ supažindina su iki šiol mažai žinota ir beveik netirta XVI a. antros pusės prancūzų proginės poezijos rinktine *Henriada* (*Henrias*), skirta būsimajam Abiejų Tautų Respublikos karaliui. Knygotyrininkė dr. Ina Kažuro savo tyrimu atskleidžia pagrindinius senojo Vilniaus universiteto (1579–1773) tezių bruožus ir jų sklaidos ypatumus. Menotyrininkė dr. Neringa Markauskaitė, pasitelkusi XVI–XX a. pirmos pusės Akmenynės dvaro dokumentus, saugomus Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje ir Lietuvos valstybės istorijos archyve, apibūdina Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčios šaltinių ir ikonografijos tyrimus. Dr. K. Rekašiūtė straipsniu „Hugo Šojaus asmeninės bibliotekos knygos Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje“ atkreipia dėmesį į turtingą ir vertingą po Antrojo pasaulinio karo išsibarsčiusią Šilokarčemos (dab. Šilutė) dvaro savininko H. Šojaus (Hugo Scheu, 1845–1937) lituanistinių leidinių biblioteką. Mokslinės informacijos skyriaus vyresnioji bibliografė Eglė Paškevičiūtė-Kundrotienė, remdamasi Bibliotekoje išlikusiais autentiškais šaltiniais ir totoristikos rinkiniais, įvairiais aspektais aptaria gausų kultūrinį totorių bendruomenės palikimą, išsklaidytą po įvairias paveldo institucijas. Istorikė Rasa Sperskienė, pasitelkusi Bibliotekos Rankraščių ir Retų spaudinių skyriuose saugomus dokumentus, nagrinėja moderniojo lietuvių parlamentarizmo raidą nuo šio istorinio reiškinio atsiradimo 1920 metais iki šių laikų.

Skyrelyje „Iš Bibliotekos rinkinių“ Retų spaudinių skyriaus darbuotoja Violeta Radvilienė aptaria šiame skyriuje saugomas Vilniaus evangelikų reformatų sinodo bibliotekos XVII a. knygas.

Skiltyje „Bibliopolio lobynas“ Knygos muziejaus darbuotojos dr. A. Braziūnienė ir dr. K. Rekašiūtė pristato ypatingą rankraštinį egodokumentinį paveldą – Vrublevskių bibliotekos įkūrėjo Tado Stanislovo Vrublevskio (1858–1925) motinos Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės (1830–1886) dienoraščius, rašytus vaikams ir sau pačiai (*ad se ipsam*). Juos kultūros istorikė dr. Reda Griškaitė yra pavadinusi savita „jausmų biografija“.

Skyriuje „Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka 2021 metais“ pateikiama mokslinės sekretorės Leokadijos Kairelienės parengta Bibliotekos veiklos ataskaita. Atskirai skelbiamas Bibliotekos darbuotojų 2021 metų publikacijų sąrašas, sudarytas bibliografės Vaidos Juodėnienės, taip pat Loretos Glebavičiūtės parengta Bibliotekos veiklos kronika ir V. Juodėnienės surinkti bibliografijos duomenys apie Biblioteką 2021 metų žiniasklaidoje.

Skyrelyje „In memoriam“ prisimenama šviesios atminties Danutė Labanauskienė-Petkevičiūtė (1933–2022), visą gyvenimą dirbusi vienintelėje darbovietėje – Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje.

„Atmenoje autoriams“ siūlomi nauji bibliografinių nuorodų aprašo reikalavimai, parengti, vadovaujantis Čikagos citavimo stiliumi (*Chicago Manual of Style*).

Nuoširdžiai dėkojame šio leidinio tekstų autoriams ir mokslinių straipsnių recenzentams už vertingas įžvalgas ir naudingus patarimus.

Kviečiame teikti publikacijas visus Lietuvos ir užsienio tyrėjus, nagrinėjančius dokumentinį paveldą, atminties institucijų istoriją ir šiandienos problemas.

Daiva Narbutienė
2022 m. gruodis